GEORGE CUȘNARENCU

George Cușnarencu (n. 1951, Dorohoi, județul Botoșani) a absolvit Facultatea de Limba și Literatura Română la Universitatea din București în 1977. Membru al cenaclului *Junimea* coordonat de Ovid S. Crohmălniceanu, unde a citit primele proze scurte.

În 1976, a debutat cu proză la Cluj-Napoca, în revista *Tribuna* aflată sub conducerea lui D.R. Popescu. Debut editorial cu volumul de povestiri *Tratat de apărare permanentă* (Cartea Românească, 1983, Premiul pentru debut al Uniunii Scriitorilor). Prezent în antologia *Desant 83*. La Editura Albatros îi apare primul roman, *Tangoul Memoriei* (1988). Pentru câteva titluri a fost recompensat cu diferite premii literare, printre care și Premiul pentru proză al Academiei Române.

A făcut parte din mai multe antologii de proză scurtă din țară, dar și din două antologii apărute la Moscova (1987) sau Londra și New York (*Description of a Struggle*, 1994). Ultimele trei cărți îi apar în anul 2001, când decide să se retragă din viața literară, povestirile din această antologie fiind primele texte literare publicate după o întrerupere de 22 de ani. ■

GEORGE CUȘNARENCU

Taina orașului Pixalon

Nimic nu părea să scoată în evidență orașul Pixalon, pierdut undeva în câmpie, același gen de localitate care vara se topea ca plumbul în cuptorul arșiței iar iarna îngheța sub valurile de zăpadă aduse de viscol.

Și, totuși, ceva deosebea acest orășel de restul celor împrăștiate dincolo de coama dealului: nici casele, nici copacii și nici oamenii nu aveau umbre. Oameni, case, copaci, flori, stâlpi sau pietre de pe marginea râului care curgea prin mijlocul orașului, toate existau laolaltă, dar fără umbre. De parcă totul era desenat pe o coală uriașă de hârtie. Locuitorii Pixalonului, atât câți erau, mulți, puțini, oricum nimeni nu-i numărase vreodată, nu luau în seamă acest neînsemnat detaliu. Le era totuna dacă aveau

sau nu umbre, atâta vreme cât existența lor nu le era tulburată de lumină.

Viața lor mergea înainte, plină de veselie, fără să-i preocupe nici ziua de mâine și nici măcar zvonurile care circulau prin țară, exagerările sau presupunerile malițioase legate de renumele orașului lor.

Într-o bună zi, însă, ceva scoase locuitorii Pixalonului din amorțeala obișnuită a unui anotimp venit pentru a rămâne pentru totdeauna. Mai întâi, se zvonise că o mare expediție urma să fie organizată în orașul lor, una grandioasă, care să ducă faima orășelului dincolo de dealuri, în toată țară.

Adevărul este că totul pornise de la fiul măcelarului care bătuse la ușa primarului pe care îl îmbrobodise, preț de o oră bună, cu atât de multe cuvinte încât acesta fusese nevoit, în cele din urmă, să accepte provocarea. Primarul hotărî că expediția urma să aibă loc în prima zi a lunii aprilie, imediat după încheierea campaniei recensământului care se desfășura anual.

După câteva zile, în oraș se află și numele celor care urmau să plece în marea expediție, dar și scopul urmărit. Numele era, de fapt, unul, cel al unui flăcău tălâmb, pe nume Tartar, lung și deșirat ca o sfoară, care mergea pe stradă cu chiloții peste pantaloni și nu „se speria de întâmplare", despre care se știa că nu va avea nimic de obiectat pentru că în clasa întâi, singura pe care o urmase, primise cu mare satisfacție medalia „Cel mai prost din curtea școlii". Un prost al satului, cum se spunea, fusese considerat tocmai potrivit pentru misiunea care fusese gândită inițial de cel mai renumit avocat din oraș, și care, în cele din urmă, fusese pusă pe versuri de directoarea liceului de fete care fusese și rămăsese toată viața fată bătrână.

Ea spusese în cadrul unei ședințe, la care invitase toate notabilitățile Pixalonului, că tot efortul pe care urmau să îl facă fiecare dintre ei, indiferent de vârstă și locul de muncă, era pentru ca faima Pixalonului să treacă munții și pentru ca generațiile viitoare să aibă ce-și aminti și cu ce se mândri.

După aceste cuvinte de îmbărbătare, femeia, care râsese o singură dată în viață, le adusese la cunoștință celor prezenți, toți veseli, dar cu ochii lipsiți de lumină, scânteind de

curiozitate, scopul precis al expediției: Tartar urma să afle taina orașului Pixalon și să o aducă la cunoștință tuturor, în cadrul unei festivități grandioase la care urmau să fie invitați toți locuitorii Pixalonului. Taina orașului în care ei trăiau fără să știe că ascunde o taină? Era întrebarea care răsărea pe buzele oricărui bărbat și ale oricărei femeie care trecuse peste hotarul nopților slute. „În sus ce e, în jos, nimic, spuneau ei, atunci de ce atâta tevatură?"

Întrebările rămâneau fără răspuns, în primul rând pentru că nu-și aveau rostul, fiecare pricepuse că mult mai important era orașul lor, expediția în sine, decât șirul lung al îndoielilor.

Profesoara de matematică de la liceul de băieți le povestise elevilor despre însemnătatea expediției și scrisese pe tablă „Cunoașterea este magie", în caz că vreunul dintre elevi încă se îndoia de acest adevăr fără sens, îndemnându-i să scrie câte o compoziție pe această temă, indiferent de genul literar. Creativitatea era la loc de cinste în Pixalon, cum spunea Bartolomeu, unul dintre scriitorii de vagoane din Pixalon.

Pompierii de la secția de incendii și focuri mocnite își organizaseră activitățile astfel încât niciun eveniment neplăcut să nu se întâmple în ziua plecării în expediție. Umplură cisternele, curățară tulumbele, schimbară anvelopele de iarnă ale camioanelor cu cele de vară, chiar dacă în Pixalon anotimpurile nu existau.

Ceremoniile unor căsătorii, câteva, fuseseră amânate, reprogramate în luna iunie și mai încolo chiar, pentru ca viitorii miri să nu lipsească de la ceremonia startului unei expediții anunțate cu atâta fast, iar câteva mame luaseră hotărârea să amâne declararea la oficiul stării civile a datei de naștere a copiilor, doar pentru a trece în acte ziua grandioasă.

Polițiștii stabiliseră să nu mai amendeze nici femeile, nici bărbații în prima zi din luna aprilie pentru a aduce un omagiu exemplului de curaj și de abnegație al omului care pleca de unul singur în aventura vieții lui.

La azilul de bătrâni era liniște mai tot timpul, dar, în cinstea expediției, chiriașii hotărâră să facă un tămbălău de pomină, cu muzică dată la maximum, femei ușoare și stripări cu urme de sărutări pătimașe imprimate pe pielea din jurul buricului, sosiți de curând în oraș.

Câțiva vraci își împachetaseră alifiile în pungi de staniol pentru a vindeca boli numai de ei știute iar cei doi alchimiști ai orașului bătuseră o medalie comemorativă din aurul pe care îl obținuseră din plumbul topit al câtorva țevi de canalizare dezafectate.

Băieții acceptaseră să nu mai tragă fetele de codițe iar brutarii se juraseră să folosească pentru aluat doar făină fără gluten.

Saltimbancii își vedeau de treaba lor, împânziseră orașul cântând pe sub ferestre versuri deochiate, atunci când nu erau de dor și drăgosteală, agitând baloane colorate și panglici descusute de la vechile rochii ale bunicilor.

„Dragostea e ca o supă, supa se pune pe masă iar fetele, ah, fetele se pun pe jar", cântau ei, acompaniindu-se cu scălâmbăieli care voiau să ia în râs adevărurile fără sens ale vieții.

Chitarele răsunau până noaptea târziu și totul era permis pentru o cauză nobilă.

Primarul nu privea cu ochi buni această destrăbălare, dar o acceptase de dragul oamenilor care avuseseră încredere în el și nu de dragul puterii pe care nu o mai avea. Orgoliile lui dispăruseră ca un fir de ață pârjolit, era doar un om printre alții asemenea lui.

Cineva ar fi putut spune că toți cei din Pixalon vânau vântul, e drept, dar toți făceau asta ca un fel de sport în care orice participant ieșea câștigător.

Dincolo de munți, oamenii aveau o zicală cântată pe la petreceri: „oameni buni, oricât dați în dar,/ o inimă de piatră nu mai bate iar,/ și de n-oi mai fi viu,/ aflu eu taina ce doar morții o știu".

În Pixalon, ăsta era cel mai bun exemplu de orgoliu nemăsurat, însă nimeni nu-și mai pierdea vremea cu astfel de vise, era ceva dincolo de ființa lor.

Și apoi, după o noapte senină și calmă, pe care ziarele orașului o descriseseră ca furtunoasă, sosi și ziua plecării lui Tartar în marea expediție.

Primarul, înconjurat de panglica fistichiu colorată, legat ca un înecat de colacul lui de salvare, citise cele câteva versuri de bun plecat în expediție iar Tartar zâmbise tot timpul, părând

că savurează încercarea artistică scrise de profesoara de la liceul de fete.

Veniseră toți în piața centrală, acolo unde uneori cântau și unele trupe de rockeri cherchelițiși solișticulești din șanțuri, de acolo de unde se auzeau doar gemetele bețivilor fără nume.

Acum, totul strălucea și sclipea și nimeni nu se mira că nu are umbră. Nu lipseau nici copiii care furau cireșe din curtea școlii, nici femeile gravide, nici milogii, nici măcar funcționarii de la fisc. Toată lumea cânta și chiuia în ritmul tobelor și a țimbalelor, urând drum bun celui pe umerii căruia fusese pusă toată povara aflării marii taine a orașului Pixalon. Fiul măcelarului era cel mai încântat de aventura pe care o pusese la cale, ca pe o farsă, să aibă de cine râde la urmă. Iubita lui, însă, asistentă medicală la spitalul de copii, îl ținea de mână, cufundată în delirul entuziasmului general.

Câteva tunuri fuseseră pregătite pentru ocazie iar artificiile brăzdau cerul orașului, nelăsând urme. Câțiva oameni, care fuseseră obișnuiți altădată să împrumute bani, veniseră acum cu cutii din lemn în care puseseră câteva monede de aur, să aibă Tartar când avea să treacă râul de dincolo de dealuri iar niște gospodine mai cu tragere de inimă îi puseseră în traistă câteva prăjituri și sărățele pentru drum. Câțiva papagali fură eliberați din coliviile lor aurite, în semn de omagiu.

În miezul zilei, primarul dăduse startul. Tunurile trăseseră șase salve. Lumea izbucnise în aplauze. Tartar luase cutiile și traistele în spate, îi privise pe toți frații lui din oraș ca pentru ultima dată, deși știa că aveau să se revadă curând, și, însoțit de muzică, de rafale de ovații și de aplauze nestăvilite, porni la drum.

După câteva ore, în Pixalon să lăsase noaptea și fiecare plecase liniștit și mulțumit pe la casa lui, albă, dar puțin într-o rână.

Peste o săptămână, când Tartar revenise în oraș, cu pingelele rupte și cu tălpile zdrelite, înfometat și însetat ca un câine de pripas, nimeni nu ieșise în piață să-l întâmpine. Clipele lui de glorie se risipiseră, era din nou prostul satului și tot nu renunțase la obiceiul de a purta chiloții peste pantaloni.

Nu era nimic neobișnuit în această reacție reținută a locuitorilor din Pixalon. În fond, nimeni nu era interesat să afle taina orașului tocmai de la Tartar. Și nimeni altcineva de dincolo de munți nu avea ce taină să le dezvăluie.

Pentru că toți cei din Pixalon o cunoșteau dintotdeauna.

Câteva lucruri pe care le am de făcut după ce voi muri

Acum, că lumea se liniștise, vântul nu mai clătina nicio frunză, cerul era ca o coală albă de hârtie și niciun radio nu te mai agasa cu sunetele sale hodorogite, Bartolomeu se putea gândi la cele câteva lucruri pe care își propusese să le facă după ce va muri.

Era, mai întâi, fântâna pe care dorise o viață întreagă să o facă în mijlocul curții, dar pe care nu reușise să o înceapă, fie că nu găsea niciodată un muncitor priceput la astfel de întreprinderi, fie că se luase cu alte treburi, ba fuseseră copiii, ba îl fugărise nevasta, ba grijile școlii, ba îndatorările, ratele, taxele de care nu reușise să scape toată viața. *No hay libertad sin Cadenas*.

Apoi, zidul care trebuia să despartă grădina de restul curții și șanțul de irigare a grădinii, de fiecare dată nevastă-sa îi spunea că legumele nu cresc din cauză că nu sunt udate la timp.

Mai era sera, care trebuia să acopere straturile de roșii, foliile de plastic le cumpărase, le ținea în șopron, dar mereu se iviseră alte treburi, alte amânări. Când bătea grindina peste legume, munca lui se ducea de râpă, se ducea și iarna, foliile de plastic putrezeau încet, puțin câte puțin, împreună cu răsadurile.

Ah, da, trebuia să termine romanul *Pe Umărul meu, Moartea a venit, de multe ori, să Plângă*, despre care spusese ani la rând că va fi ultima lui carte, că trebuie să îl termine înainte de prima noapte liniștită, dar scrisese mereu alte prostii, publicistică de doi bani și lăsase totul sub saltea. E drept, atunci se gândise că nu merită să mai scrie literatură, existau un milion de motive pentru decizia lui, dar acum lucrurile se schimbaseră, totul se vedea în altă lumină.

Mai era și motocicleta pe care visase din tinerețe să și-o cumpere, începuse un jurnal de călătorie călare pe o himeră,

mâzgălise doar prima pagină, dar nu reușise niciodată să aibă motocicleta lui. Motive fuseseră cu duiumul, ba temerile mamei, apoi ale nevestei, apoi ale copiilor, la ce îmi trebuia motocicletă, ziceau. De ce tocmai o motocicletă? Mașina e mai sigură, are patru roți, motocicleta înseamnă donator de organe și tot felul de bazaconii de genul ăsta.

Acum o putea face liniștit, toate obstacolele căzuseră, moartea pusese capac tuturor grijilor. Putea, în fine, să-i înnebunească de cap pe vecinii din blocurile alăturate, să le pună creierul pe bigudiuri cu motorul lui fără tobă de eșapament. Să facă un milion de ture prin cartier, să moară de ciudă pensionarii și să cadă pe spate toate fetele bătrâne. Să le facă să tremure pe tinerele dornice de prima lor aventură adevărată din viață. Și mai erau și alte câteva nimicuri la care se gândea, dar astea erau pentru mai încolo.

Poștașul nu te strigă de două ori

Uite-l cum cade în mijlocul străzii, ca o cârpă înmuiată în vaselină. Poștașul i-a spus că nu e în regulă, dar el a continuat să bea. Bea și scria, în loc să arunce cu pietre după pisicile în călduri. Acum uite-l cum cade, lumea se miră, părea sănătos, ziceau, părea că mai trăiește o sută de ani.

Poștașul i-a adus scrisorile, dar el le-a pus pe foc. Acum, nu mai are timp să se căiască, lucrurile sunt clare.

Îl vede în ultima clipă pe poștaș, trebuia să-l asculte, acum e prea târziu.

– Doamnă Covalciuc, am o scrisoare pentru dumneavoastră, strigă poștașul.

Femeia își așteaptă soțul, îl așteaptă cu mâncarea caldă, așa era pe vremuri.

– Era și timpul, spune doamna Covalciuc.

Poștașul trece cu tolba lui de piele spânzurată de umăr, printre case, încearcă să îi mulțumească pe toți, dar știe că acest lucru nu e posibil.

Sub pâlcul de pini

Acum stă sub pâlcul de pini din Grădina Botanică. Este duminică și oamenii vin să admire culorile florilor în aroma toamnei, să citească etichetele speciilor necunoscute, să bage de seamă cât de minunată este natura și cum reușesc florile să crească acolo unde nu e pic de pământ, doar colți de piatră și nisip ars. Eleonora îi privește cu un ușor zâmbet îi știe pe toți, sunt toți oamenii ei, mai devreme sau mai târziu. Bătrâneii atârnați de mâna consoartelor se roagă să mai apuce măcar câteva zile însorite.

Pușțiul se smulge din mâna mamei lui și aleargă spre podul de piatră care traversează micul lac circular. Femeia țipă speriată, Bartolomeu, ai grijă că lacul nu este loc de joacă, dar băiatul e prea zvăpăiat, se mai domolește când intervine și tatăl, cu o voce de bariton, „nu încerca să prinzi peștii, că te duci la fund", râde, mai mult ca să o liniștească pe femeie, care tot speriată este.

Eleonora știe băiatul e bine, mai are suficient de mulți ani înainte pentru a descoperi teama, foamea, suferința.

Perechea cu trei copii se leagănă pe aleile asfaltate încercând să descopere salonul cu fluturi tropicali, i-a spus bărbatului cineva că timp de o lună va fi deschisă o expoziție la Grădina Botanică și nu merită să o rateze, mai ales pentru copii, care vor avea șansa unui spectacol cu care nu se vor mai întâlni în viața asta.

Eleonora râde amuzată, femeia chiar așa i-a spus colegului ei, dar fără să știe ce vorbește. Dacă ar întreba-o pe ea, Eleonora i-ar spune de acolo, de sub pâlcul de pini, că el nu în viața asta, ci abia în moartea viitoare va putea să-și găsească sufletul în deplină libertate și armonie. Uite-l, acum se învârte ca bezmeticul și milioane de gânduri îi întreține jarul și îl abat de la viață, dar va veni o vreme când noaptea liniștită îi va oferi toată libertatea de a face ce nu a putut să facă în timpul vieții. Acum bărbatul e preocupat să găsească salonul fluturilor tropicali, nu știe însă că a pierdut ocazia de a se așeza pe bancă și de a respira aerul tare al înălțimilor.

Perechea cu trei copii adulmecă locul visând la fluturi tropicali, acum trec pe lângă Eleonora, dar nu o bagă în seamă. Pentru că nu știu pe lângă ce trec.

Umbre de plastic

ca și cum aș arde clipele cuibărite lângă rigole, pe marginea drumului pungi de plastic duse de vânt, cobor, urc, alături stau aranjate în vitrină paharele de cristal și încerc să suprapun imaginea cerșetorului care citește cervantes întors cu spatele către mine, îi e teamă să nu-l apostrofez, dar n-am niciun gând la îndemână, în timp ce el dă pagină după pagină, într-un dans al cuvintelor înșirate pe ață, la fel ca viața întinsă pe un mosor, subțire, mătăsoasă și unsă cu ceară, mă aplec peste umărul care cade, citesc câteva rânduri și rețin că trebuie să învăț să trăiesc cât pot de mult pentru că, cu adevărat cel mai nebunesc lucru pe care un om îl poate face în această viață este să accepte să moară prea curând, la colțul clădirii de faianță femeia încearcă să-și vândă cele două fire de trandafiri, câinii latră în depărtare, e o ceartă între patrupede, femeile își scot animalele de companie la plimbare pentru a avea cu ce să umple singurătatea din sufletele de cristal, manechine de silicon dansează sub sticlă, aromele se amestecă în alambicul bulevardului cu gazele de eșapament, plantele mor în ferestre, pădurile sunt de piatră, autobuzele își târâie coliviile pline de oameni, eu pot să zbor pe sub pământ cântă un copil atârnat de mâna unui bărbat prea serios, cobor la metrou și mă ascund într-un vagon încercând să descopăr printre pasageri lumea mea pierdută, gesturi uitate, grimase ciudate, urlete surde, apoi trenul se oprește, lumea se pregătește să coboare, ușa se deschide cu un scrâșnet de fier vechi, se urcă, se coboară, fiecare cu gândurile lui, cu pantofii lui, cu cămașă de plastic strânsă pe corp, cu cravata lui, măcinat de infidelități și indiferențe, cobor ca pe un tobogan, ating dalele peronului cu aripile și ochii îmi cad pe fața de var a femeii cufundată într-un vis aievea, covrigarul îmbie lumea cu rotocoale de făină fiartă presărate cu mac, chioșcul de ziare pare adormit pe o rână, cutia de tablă mă privește ca pe un *zombi* ieșit de la cârciumă, nu mă plâng, îmi place tot ce mă înconjoară, până la urmă este jungla mea, america mea, femeia mea iubită, trădătoarea, credincioasa, cea care îmi arată drumul predestinat în fiecare seară, ca și femeia cu obrazul de var care se luptă cu gândurile

ei, nu credea că netrebnicul o va părăsi, după atâtea nopți lungi pline de jurăminte, de transpirație, de pahare de vin și de lungi așteptări, acum nu înțelege de ce a trebuit bărbatul să facă un asemenea gest, de ce i-a dat cu piciorul ca unei cârpe, unde sunt jurămintele, unde sunt vorbele dulci, unde sunt hohotele de râs, orele de iubire, scurte ca firele de plută, cum să și-l scoată din minte, chipul lui frumos, ochii pierduți în albastrul mării, brațele lui moi, degetele lungi de pianist ratat, buzele înmuiate în miere, unde să-l caute, unde să-l găsească, aproape că am terminat de urcat scările printre cocoloașele de hârtie, acum pașii mei se vor întretăia cu pașii femeii cu fața de var care pășește pe deasupra dalelor de marmoră ale stației de metrou, încă puțin și voi trece pe lângă ea, pe lângă gândurile ei, nedumeririle, perplexitățile fără ieșire ca și cu n-am fi în stare să ne ducem viața până la capăt, afișele colorate țipător anunță apropierea prețurilor reduse, sosirea salvatorului, pe banca de lângă stâlpul peronului pruncul țipă după mama lui virgină, soarele se ascunde după coloane din tunel, trenurile scârțâie din încheieturile lor veștejite, uite, am ajuns în dreptul femeii cu obrazul de var și doar ca să o liniștesc o apuc de încheietura mâinii și îi spun, *nu te mai gândi la el*, iar ea mă privește ca pe o umbră fără corp, o aud cum rostește cu vocea pierdută *niciodată*, e felul ei de a

Prima cursă adevărată prin cartier

Bartolomeu își șterge mâinile de vaselină și-și privește motocicleta c-un zâmbet șăgalnic; ar aprinde o țigară, dar nu poate.

– Ce faci Bartolomeu?

Eleonora îl privește amuzată pe bărbatul care pare pus pe fapte mari, aplecat peste motocicleta lui care strălucește, ca scoasă din cutie.

– Scot toba de eșapament, să bubuie motorul ca toți dracii. Nu peste mult timp am de gând sa fac o tură prin cartier și vreau să-i înnebunesc de cap pe pensionarii dintre blocuri și pe fetele tinere dornice de prima lor aventură adevărată din viață.

Eleonora zâmbește amuzată.

– Bartolomeu, n-ai să te maturizezi niciodată, băiete, asta e limpede.

Îi trimite un sărut prin aer.

„Ah, să nu uit mâine să ningă”, mai spune Eleonora înainte de-a dispărea în norul de pulbere. ■

(capitole din romanul postum *Pe Umărul meu, Moartea a venit, de multe ori, să Plângă*)